

تضاد در تصویر

www.ketab.ir

فربا عوض زاده

سرشناسه: عوض زاده، فریبا، ۱۳۴۲-
عنوان و نام پدیدآورنده: تضاد در تصویر/فریبا عوض زاده

مشخصات نشر: شیراز، شهد سخن، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۱۷۶ ص

شابک: ۰-۳۷-۶۸۸۴-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یاد داشت: کتابنامه ص ۱۵۳

موضوع: تضاد

موضوع: Opposition, Theory of

موضوع: خلاقیت

موضوع: Creative ability

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ع ۹ ع ۶ ت/ ۱۹۹ BC

رده بندی دیویی: ۱۶۵

شماره ثبت: ۴۳۱۷۷۳۸ ملی: شناسی

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۹۵

شماره دار: ۱۰۰۰

صفحه آرایشی: شهد سخن

چاپ و صحافی: ولا نصر

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

حق چاپ برای مؤلف محفوظ می ماند

انتشارات شهد سخن

شیراز- فلکه هنگ- ساختمان سپهر- شماره ۱۷۷

فکس: ۰۷۱۱-۲۳۳۳۷۰۴

همراه: ۰۹۱۷۷۰۲۰۵۲۴

Email: javid207m@yahoo.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۵	سیگفتار.....
۲۱	مقدمه.....
۲۵	فلسفه تضاد در عالم هستی
۲۷	فلسفه تضاد در عالم هستی:.....
۲۸	عدم و وجود.....
۳۵	عالم کثرت (عالم تضاد) و عالم وحدت:.....
۳۷	عالم هستی مادی:.....
۴۲	جهان مجازی در دنیای عرفان.....
۴۶	پله عقل و پله عشق:.....
۴۹	عقل جزء نگر:.....
۴۹	عقل واقع نگر:.....
۵۷	تضاد، یک کیفیت بصری (فرم، بافت، خط، فضا)
۵۹	تضاد، یک کیفیت بصری (فرم، بافت، خط، فضا):.....
۶۳	فرم:.....
۷۱	خط:.....
۷۵	فضا:.....

۷۷	عناصر بصری در موقعیت‌های مختلف
۷۷	نور و رنگ:
۸۰	تضاد در رنگ:
۸۱	تضاد ته رنگ:
۸۴	تضاد تاریک و روشن:
۸۴	تضاد سرد و گرم:
۸۶	عناصر بصری در ایجاد کیفیت
۸۶	گوناگونی در وحدت یا تنوع واحد:
۸۷	"وحدت" خصوصیت یکتایی:
۸۹	اناطه کن اشیاء:
۹۳	گوناگونی کیفیت و ویژگی تنوع:
۹۸	سازماندهی یک نقاشی:
۱۱۳	بررسی تضاد در سیریز:
۱۱۳	تنوع و تضاد در نقاشی مدرن:
۱۱۹	تضاد در سبک‌های مهم مدرن:
۱۲۳	خلاقیت یک مکانیزم و یک پروسه
۱۲۵	خلاقیت یک مکانیزم و یک پروسه
۱۲۵	ضرورت هنر:
۱۲۷	خلاقیت:
۱۴۶	فلسفه خلاقیت:
۱۵۲	منابع و مأخذ:
۱۵۷	پی‌نوشت‌ها:

- شکل ۱ اهرام سه گانه مصر ۶۰
- شکل ۲ هر دو دایره مرکزی در این تصویر به یک اندازه هستند ۶۱
- شکل ۳ خطوط عمودی در این تصویر موازی هستند ۶۱
- شکل ۲ سه کره، اشر، ۱۹۵۳ ۶۲
- شکل ۵ دو نشسته، وین تیپود، ۱۹۶۵، رنگ روغن، مجموعه شخصی هنرمند ۶۴
- شکل ۶ سوفی، پتردی، ۱۹۶۶، گالری کوولر شیکاگو ۶۵
- شکل ۷ دوشینه شایر، ویام دکونینگ، ۱۹۵۶، رنگ روغن و روزنامه روی بوم، موزه متروپلیتن نیویورک ۶۶
- شکل ۸ جباری با سوزن، ابراهیم سا، ۱۹۶۴، سوزن روی چوبه گالری آنکروم، لوس آنجلس ۶۸
- شکل ۹ دو کوزه، گرتروود و ادو ناسرا، ۱۹۶۰ ۶۹
- شکل ۱۰ مرت اینهایم، فنجان پوشیده با نخ، ۱۹۶۶، موزه هنرهای مدرن، نیویورک ۷۱
- شکل ۱۱ طراحی، پابلو پیکاسو ۷۳
- شکل ۱۲ مادر و فرزند، دیه گو ریورا، ۱۹۳۴، طراحی با مرکب، موزه هنرهای سانفرانسیسکو ۷۴
- شکل ۱۳ ایزامو نوگوچی، میز قهوه، ۱۹۳۷ ۷۶
- شکل ۱۴ بدون عنوان، آرنولد اشمیت، ۱۹۶۵، پلیمر سنتز شده روی بوم، موزه هنرهای مدرن، نیویورک ۷۸
- شکل ۱۵ کمپوزیسیون، پیت موندریان، ۱۹۲۸، مجموعه مارتن ستام ۸۲
- شکل ۱۶ طراحی، ژرژ سورا ۸۳
- شکل ۱۷ کنسرت فرشتگان (بخشی از اثر نمازخانه آیزنهايم)، موزه آترلیندن ۸۵
- شکل ۱۸ ترکیب بندی، پیت موندریان، ۱۹۲۹ ۸۸
- شکل ۱۹ تثلیث با باکره، ماساچیو، ۱۳۲۵، فرسک ۹۰

- شکل ۲۰ صفحه بیزانسی، ۵۴۷ میلادی، مرمر ۹۱
- شکل ۲۱ تزئینات با سنگ‌های رنگی، ۱۰۱۳، سان هائیتو ال مونت، فلورانس ۹۲
- شکل ۲۲ خلسه ستن ترزا، جیان لورنزو برنینی، ۱۶۴۵ تا ۱۶۵۲، کلیسای کورنارو رم ۹۴
- شکل ۲۳ مطالعه برای Hot still-Scape for Six Colors، استوارت دیویس، ۱۹۴۰، ۹۶
- موزه هنرهای مدرن، نیویورک
- شکل ۲۴ Hot still-Scape for Six Colors، استوارت دیویس، ۱۹۴۰، رنگ روغن ۹۸
- روی بوم، مجموعه ادیت هالپرت، گالری Downtown ۹۸
- شکل ۲۵ گوئرنیکا، پابلو پیکاسو، ۱۹۳۷، رنگ روغن روی بوم، موزه هنرهای مدرن، ۹۹
- نیویورک
- شکل ۲۶ ابتدای روز یکشنبه، ادوارد هوپر، ۱۹۳۰، رنگ روغن روی بوم، موزه هنرهای ۱۰۰
- ویتنی، نیویورک
- شکل ۲۷ After the Hunt، ویلم دکونینگ، ۱۸۸۵، رنگ روغن روی بوم، ۱۰۳
- محل لژیون امر، در سانفرانسیسکو
- شکل ۲۸ کوه سنت ویکتور، پاول سزان، ۱۹۰۴ تا ۱۹۰۶، رنگ روغن روی بوم، موزه ۱۰۵
- هنر فیلادلفیا
- شکل ۲۹ سر، مطالعه برای سر، ۱۰۳۷، موزه هنرهای مدرن، نیویورک ۱۱۰
- شکل ۳۰ سر، مطالعه برای گوئرنیکا، ۱۰۱۰، موزه هنرهای مدرن، نیویورک ۱۱۱
- شکل ۳۱ مطالعه برای گوئرنیکا، ۱۹۳۷، موزه هنرهای مدرن، نیویورک ۱۱۲
- شکل ۳۲ اسب و زن با کودک مرده، مطالعه برای گوئرنیکا، ۱۹۳۷، موزه هنرهای ۱۱۳
- مدرن، نیویورک
- شکل ۳۳ گوئیک آمریکائی، گرانت وود، ۱۹۳۰، رنگ روغن روی بوم، موسسه هنر ۱۱۵
- شیکاگو
- شکل ۳۴ دختر مقابل آینه، پابلو پیکاسو، ۱۹۳۲، رنگ روغن روی بوم، موزه هنرهای ۱۱۶
- مدرن، نیویورک
- شکل ۳۵ میز، ژرژ پلراکه، ۱۹۲۸، رنگ روغن روی بوم، موزه هنرهای مدرن، نیویورک ۱۱۷
- شکل ۳۶ جنبش مربع‌ها، بریجیت رایلی، ۱۹۶۲، تمپرا، شورای هنر بریتانیا، لندن ۱۱۸
- شکل ۳۷ One چکسون پولاک، ۱۹۵۰، رنگ روغن روی بوم، موزه هنرهای مدرن، نیویورک ۱۱۹

شکل ۳۸ نقاشی، خوان میرو، ۱۹۳۳، رنگ روغن روی بوم، موزه هنرهای مدرن، نیویورک

۱۲۲

شکل ۳۹ رنه ماگريت، ۱۹۵۹، مجموعه هری تورزینر، نیویورک

۱۲۳

شکل ۴۰ Subway، جورج توکر، ۱۹۵۰، تمپرا روی سطح کمپوزیت، موزه ویتنی هنرهای آمریکا، نیویورک

۱۲۵

شکل ۴۱ مریلین مونرو، ویلم دکونینگ، ۱۹۵۴، رنگ روغن روی بوم، مجموعه خانم و آدام، روی نیویورگر، نیویورک

۱۲۷

شکل ۴۲ Blast، آدولف گوتلیب، ۱۹۵۷، رنگ روغن روی بوم، موزه هنرهای مدرن، نیویورک

۱۲۹

شکل ۴۳ Mark Rothko، مارک روتکو، ۱۹۵۰، موزه هنرهای مدرن، نیویورک

۱۳۱

شکل ۴۴ Jackson Pollock، جکسون پالوک، ۱۹۴۵، لوس آنجلس

۱۴۰

شکل ۴۵ بیان لاس بک، که دک از پرنده قبل از رنگ آمیزی

۱۴۳

شکل ۴۶ تصاویر پرندگی که در کتاب رنگ آمیزی به کودک نشان داده شده.

۱۴۴

شکل ۴۷ پس از استفاده از کتاب رنگ آمیزی، کودک خلاقیت و اعتماد به نفس خود را از دست داده و پرنده را چنین می‌بیند.

۱۴۴

شکل ۴۸ نمونه تصویر سازی خلاقانه بر روی تابلوی تبلیغاتی خودروی فولکس واگن.

۱۴۹

شکل ۴۹ نمونه تصویر سازی خلاقانه برای تبلیغات ماشین لباسشویی الکترولوکس.

۱۵۰

شکل ۵۰ نمونه تصویر سازی خلاقانه برای پوستر جلدنامه.

۱۵۱

شکل ۵۱ نمونه تصویر سازی خلاقانه در مخالفت با جنگ.

۱۵۲

در هم تنیدگی هنر و فلسفه در طول تاریخ تمدن بشری از افلاطون تا عصر حاضر به گونه‌ای بوده که ردپای یافته‌ها و انگاره‌های فلسفی هر عصر و دورهای در آثار همان دوره و پس از آن قابل شناسائی است. در همان زمان‌ها، که فلاسفه درگیر مباحثات دامنۀ دگر "وجود و هستی" بودند و تلاش می‌کردند راز هستی را دریابند هنرمندان نیز گرما، دغدغه‌ها، سوالات و یافته‌های ذهنی خود را در قالب آثار هنری شان عرضه می‌کردند. اما حاصل این ماجرا، این بود که فلاسفه بنیان نهادند گویا افزودن سرگشتگی، معضلات و محاسبات به تلاش وافر فیلسوفان برای روشن نمودن چراغ عقل آدمی گرچه موجب تعالیم هنر بشر را فراهم آورد اما گذشت زمان نشان داده که راز معماها گشوده نشده و روز به روز سوالات تازه‌تری پدید آمده. هر پاسخ تازه، پرسش‌های تازه‌تری را سبب کرد و اینها همه ذهن آدمی را دچار انبوهی از تضاد و سرگشتگی نموده.

برخلاف تلاش پر سر و صدای فلاسفه برای بیان و گره گشائی سوالات اساسی بشر، عرفا تلاش کردند تا با تصاویر صریح مدارانه به درک شهودی از جهان پرداخته و مشکلات روزافزون آدمی را در فضائی خالی از استدلالات مناقشه برانگیز طرح نمایند. اگر پاسخ هر پرسش فلسفی موجود پرسش‌های تازه‌تر بوده، هر گام عرفا بشر را به درک بهتر هستی و پرورش از جنجال و مناقشه راهنمایی کرده است.

اما هنرمندان در مقام ذهن بیدار و جستجوگر بشر، خواسته و ناخواسته درگیر کشمکش‌های فلسفی و البته مکاشفات عرفانی بوده‌اند. عوالم

متضاد، گوناگون، گاه ساده و گاه پیچیده‌ای که از لابلای مباحث فلسفی و مشاهدات عرفانی رخ می‌نمود، آثار هنری را نیز درگیر نوعی تضاد، کشمکش و مجادله نموده. در واقع چنانچه هر اثر هنری را همانند جهان هستی یک پیکره واحد متشکل از وجوه گوناگون درونی و بیرونی بدانیم، به همانگونه‌ای که دنیا را می‌توان در وحدت یا تضاد دید، آثار هنری نیز می‌توانند واجد ویژگی‌های متضاد باشند درست در همان حالی که یک پیکر واحد به نظر می‌رسند. و این ناشی از این است که نگاه هنرمند گرچه در قالب اثری که با ابزار و آلات خاص هنری تولید شده عرضه می‌گردد، اما مبتنی بر دیدگاه‌های فلسفی و مکاشفات عرفانی است که هر هنرمند در عصر و دوره خود با آن‌ها مواجه است.

به دور از خاصه آنچه را که می‌توان از میان مباحث فلسفی و عرفانی کشف کرد، وجود تعارضات حل نشده فراوان است که عمده تلاش‌های فلاسفه و عرفا برای تبیین یا حل آن‌ها بوده است. صرفنظر از ابعاد و کیفیت اینگونه تضادها تأثیرات آن‌ها در آثار هنرمندان به انحاء مختلف قابل مشاهده است. تولیدات هنرهای بصری به دلیل گستردگی فراوان و آمیختگی عمیق با همه وجوه زندگی آدمی، به گونه متمایزی نسبت به سایر حوزه‌ها، بیانگر همان تضادات، دغدغه‌ها، تضادها و کشمکش‌های درونی و بیرونی آدمی هستند.

اگر حکیم عمر خیام نیشابوری ما را همزمان از بی‌ثباتی، غم، داد و ستد، پستی و بلندی، کمال و کمّی و آئینه زنگار گرفته و جام جم می‌بندد و زندگی امروزان نیز همین امر را تأیید میکند اذهان پرسشگر زیادی در طول قرون تلاش کرده‌اند تا ضمن درک رمز این تضاد، راه برون رفت از درگیری و منازعه را نیز بنمایند. هرگاه که کنکاش‌های فلاسفه ما را با سرگشتگی‌های جدیدتر مواجه نموده، این عرفا بوده‌اند که زاویه دیگری را مقابل دیدگان ما

گشوده‌اند آن‌ها مشکل را نه در عالم که در خود ما یافته‌اند بر همین مبنا تعلیمات عرفانی بر روش‌هایی پایه‌گذاری شده که با افزایش شناخت ما از هستی، نوعی صلح و اتحاد با نظام هستی را به همراه بیاورند.

اما پرسش اساسی این است که چنانچه تضاد را به عنوان یک وجه از زندگی انسانی و هنرمندانه بپذیریم، تأثیر آن در خلاقیت هنری چیست؟ و نمود بیرونی آن را در بیان هنری چه از جنبه مفهومی و چه از منظر شیوه و انداز بیانی چگونه می‌توان شناخت؟

این نوشتار تلاش دارد تا به بررسی کوتاهی از مفهوم تضاد و نقش آن در ملاحظات تصویری بپردازد به نظر می‌رسد از آنجا که دوران حاضر با همه دست‌آوردهای علمی و فنی، بیش از سایر دوران‌های تمدن بشری، رفتارها، تمایزات و تضادهای متضاد را ارائه می‌دهد، هر نوع تلاش برای روشن نمودن ابعاد تضادها، گریبانگیر بشر شده مفید خواهد بود. بررسی‌ها و جستجوهای بکر نیز با انگیزه‌های مشابه تهیه و عرضه شده‌اند، اما ابعاد مسئله و نیاز ما به دست‌یابی به نوعی مصالحه با جهان پیرامون همچنان میدان را برای تلاش‌های جدید باز می‌گذارد.

اگر در گذشته با عناوینی چون "صورت" و "منظره پرداز" مواجه بودیم، امروز عنوان فراگیرتری یافته و "تصویر ساز" نامیده می‌شویم؛ این تغییر ناشی از گستردگی حوزه تأثیر کارکرد تصویر سازی، است. اما اثرگذاری اینچنینی یک سویه نبوده، روشن است که هنرمندان عصر حاضر به نحو عمیقی هم نماینده سؤالات فلسفی عصر خود هستند و هم مآل‌آفرینان‌ها. بنابراین در نوشته حاضر تلاش شده تا ضمن فهم مسئله تضاد نشان دهیم که وجود آن برای بیان مؤثر هنرمندانه ضروری است. مسئله تضاد را از لایلای عوامل کلیدی تصویر (فرم، بافت، رنگ، نور، ترکیب بندی،...) ردیابی کرده و حضور اجتناب‌ناپذیر آن را در نمونه‌های تصویری شاخص از

روشن است که بررسی کتابخانه‌ای به منظور تعیین دقیق تعاریف و مبانی فلسفی عرفانی، ضروری است. اما تحلیل آثار هنری شاخص و مقایسه موارد گوناگون نیز ضروری بوده. احتمالاً قادر بودیم این جستجو را به قرون گذشته نیز بکشانیم اما وجود چندین مکتب مهم فلسفی و هنری در دوره بیش از ۵۰ ساله‌ای که از حدود جنگ جهانی اول شروع می‌شود، منجر به تمرکز بر این دوره گردید. این تحقیق همچنین می‌توانست شامل موضوعاتی همچون معماری، سینما، مجسمه‌سازی شود، اما ورود به این عرصه‌ها مستلزم انجام بررسی‌های جامعه‌شناسی و خردشناسی بیشتری بود که خارج از چهارچوب تعریف اولیه موضوع و توان محقق بود.

علاوه بر این، تمرکز بر موضوعات فلسفی و عرفانی، مشکلات دیگر نیز هموار کرد. چنین تحقیقاتی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. هنرمندان کمتر صحبت کرده و بیشتر درگیر خلق اثر هستند. آن‌ها بیانیه‌های هنری و اجتماعی خود را در قالب آثار هنری صادر می‌کنند و فهم نظرات آن‌ها به ناچار از طریق همین و بررسی آثارشان مقدور است. اما دسترسی به منابع تصویری یک چالش بزرگ در چنین تحقیقی است. از طرفی دشواری‌های ناشی از دستیابی به متن و ترجمه از زبان‌های دیگر را نیز باید به مشکلات قبلی افزود.

پرداختن به تحقیق در مقولات فلسفی بدون فراهم آوردن اطلاعات پایه قرین موفقیت نخواهد بود، اما در عین طرح مفاهیم کلی باید توجه داشت که درگیر شدن با جزئیات آراء فلسفی که خود موضوع مناقشات طولانی هستند، تحقیق را از مسیر اصلی خود خارج می‌سازد. دستیابی به این مهم دشوار است و چنانچه منجر به بروز نقص و خطا در بیان مطالب شده باشد، ناشی از نقصان نویسنده است که از این بابت پوزش می‌طلبم.